

Dzieje Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego

Janusz Skoczylas¹

The History of the Poznań Branch of the Polish Geological Society. *Prz. Geol.*, 70: 326–328.

Abstract. The article is devoted to the history and achievements of nearly 50 years of activity of the Poznań Branch of the Polish Geological Society (PGS). During these years, the number of members varied from 32 to 68. Five hundred thirty-four papers were delivered. Over a dozen national and local scientific conferences were organized. The Poznań Branch of PGS was also the organizer of two geological congresses. Another congress is scheduled for 2024 in Poznań. An outstanding achievement of the Poznań Branch is the publication of 21 books, including 15 original yearbooks under the title *Abstracts of Papers* (vol. 1–13) and *Papers* (vol. 14–15).

Keywords: geology, presentations, papers, conventions, guides, published conference materials

Poznańskie Koło PTGeol utworzono w 1972 r., czyli nieco ponad 51 lat od daty powołania Polskiego Towarzystwa Geologicznego (21 kwietnia 1921 r.). W tej sytuacji 24 października 2022 r. będziemy uroczystie obchodzić 50-lecie Poznańskiego Koła PTG. Warto jednak uświadomić sobie, że wśród pierwszych członków towarzystwa byli profesorowie Wszechnicy Piastowskiej w Poznaniu, m.in. Wilhelm Friedberg, Stanisław Pawłowski i Edward Niezabitowski. Wyrazem dużych aspiracji i wielkich możliwości zawodowych oraz administracyjnych skupionego wokół nich środowiska była organizacja w Poznaniu 3. Zjazdu PTG w dniach 10–13.10.1923 r. Jego program obejmował m.in.: wykład prof. W. Friedberga i wycieczkę do Ludwikowa, zwiedzanie: kopalni soli i gipsu w Wapnie, kamieniołomów wapienia jurajskiego w Wapieniu i Piechcinie, kopalni soli w Inowrocławiu i fabryki w Mątwach i Kruszwicy (Skoczylas, 2011, 2012a).

Dobra ocena zjazdu oraz intensywna działalność geologów w Wielkopolsce doprowadziły do pierwszej próby zawiązania Oddziału Poznańskiego. Inicjatywę tę podjęto 11 maja 1939 r. Nowo zawiązanym oddziałem kierować miał Bohdan Świdorski (Sikora i in., 2022), jednak sprawy organizacyjne pokrzyżowane zostały wybuchem II wojny światowej. Prawdopodobnie śmierć B. Świdorskiego w 1943 r. ostatecznie pozbawiła szansę na wznowienie działań w okresie powojennym. Podobną inicjatywę podjęto dopiero na początku lat 70. XX w., kiedy wielu poznańskich geologów, reprezentujących różne szkoły naukowe i zawodowe, stworzyło podstawy i warunki do podjęcia starań o utworzenie Poznańskiego Koła PTGeol. W archiwum Zarządu Głównego PTGeol znajduje się odręczne pismo ówczesnego docenta Tadeusza Błaszyka z sierpnia 1972 r. wraz z listą 22 osób pragnących stworzyć regionalną komórkę PTGeol w Poznaniu. Z kolei w początkach października 1972 r. wystosowane zostało zaproszenie podpisane przez ówczesnego docenta Wojciecha Grocholskiego, na zebranie organizacyjne Poznańskiego Koła PTGeol na dzień 24.10.1972 r. o godz. 18.00 w Sali Katedry Geologii UAM (Grunwaldzka 6). W zebraniu wzięły udział 24 osoby, w tym przedstawiciel Zarządu Głównego PTGeol, ówczesny docent Zbigniew Wilk. Zebrani podjęli uchwałę o skierowaniu wniosku do Zarządu Głównego PTGeol o utworze-

niu Koła PTGeol w Poznaniu. Wybrano także zarząd Koła, który przedstawiał się następująco: Wojciech Grocholski – przewodniczący, Tadeusz Błaszyk i Stefan Kozarski – wiceprzewodniczący, Jan Przybyłek – skarbnik, Janusz Skoczylas – sekretarz. Przewodniczący i sekretarz Koła następnego dnia wystosowali pismo do Zarządu Głównego z kompletem załączników dotyczących zebrania, uchwałami dotyczącymi powołania zarządu Koła oraz prezentacją początkowego planu działania na najbliższy okres, czyli do dnia 7.03.1973 r. (Skoczylas, 1973). Zarząd Główny na posiedzeniu plenarnym w dniu 26.11.1973 r. zatwierdził ten wniosek działając na podstawie upoważnienia Walnego Zjazdu Delegatów (Skoczylas 1974). W międzyczasie, w dniu 22.06.1973 r. członkowie Koła PTGeol w Poznaniu na nadzwyczajnym zebraniu podjęli decyzję o przekształceniu Koła w Oddział Poznański PTGeol.

Liczba członków Oddziału Poznańskiego PTGeol zmieniła się od 32 osób w 1973 r. do 68 osób w 1992 r. i 55 osób w chwili obecnej. Od 14.11.1972 r. do końca 2021 r. wygłoszono 534 referaty. Wśród referentów znaleźli się wszyscy wybitni przedstawiciele geologicznych ośrodków w kraju oraz kilkudziesięciu obcokrajowców, głównie z Niemiec, Wielkiej Brytanii i USA, ale także z bardziej odległych regionów świata, np. z Tajlandii.

Pracami Koła i Oddziału Poznańskiego PTGeol kierował zarząd, którego kadencja zmieniła się wielokrotnie. Zmiany przewodniczących i sekretarzy przedstawia tabela 1.

Z inicjatywy prof. J. Fedorowskiego Oddział Poznański podjął się organizacji w Poznaniu 62. Zjazdu PTGeol w dniach 05–07.09.1991 r. (Fedorowski, Skoczylas, 1992). Z kolei w 2000 r. J. Skoczylas przewodniczył 71. Zjazdowi PTGeol pt. *Geologia i ochrona środowiska w Wielkopolsce* (Paulo, 2001) (ryc. 1). Po obu tych zjazdach opublikowano przewodniki dokumentujące ówczesny stan badań geologicznych w Wielkopolsce (ryc. 2, 3). Podkreślić warto, że już wcześniej, w 1978 r. oraz w 1983 r., członkowie Oddziału Poznańskiego PTGeol byli współorganizatorami 50. Zjazdu PTGeol w Zielonej Górze i 55. Zjazdu w Szczecinie. Zarząd Oddziału Poznańskiego PTGeol podjął się zorganizować 4. Polski Kongres Geologiczny, który miał odbyć się w terminie 16–18.06.2020 r. w Poznaniu. Na kongres zgłosiło się prawie 300 osób. Komitet organizacyjny, pod prze-

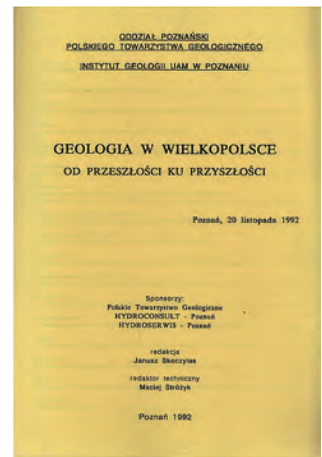
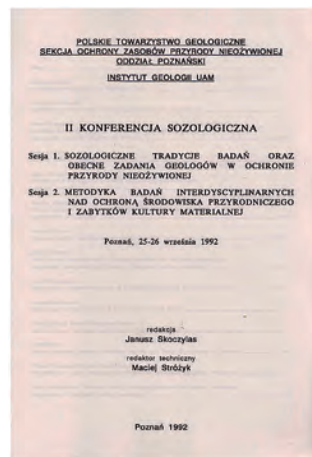
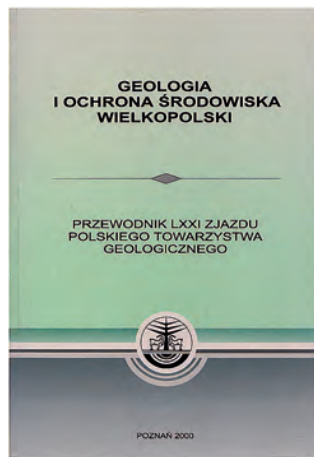
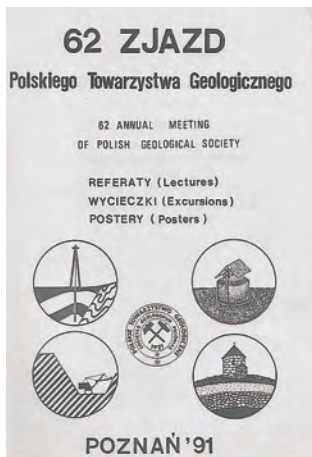
¹ Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Instytut Geologii, ul. Bogumiła Krygowskiego 12, 61-680 Poznań; skocz@amu.edu.pl

Tab. 1. Przewodniczący (prezysi) i sekretarze Koła i Oddziału PTGeol w Poznaniu
Table 1. Chairman and secretary of the Poznań Branch of the Polish Geological Society

Lata <i>Term of office</i>	Przewodniczący <i>Chairman</i>	Sekretarz <i>Secretary</i>
1972–1976	W. Grocholski	J. Skoczylas
1976–1978	J. Fedorowski	Z. Walkiewicz
1978–1980		
1980–1983	W. Grocholski	H. Grocholska
1983–1985	W. Stankowski	J. Skoczylas
1985–1989	J. Fedorowski	M. Ciszewska
1989–1991		
1991–1999	J. Skoczylas	A. Muszyński
1999–2003		M. Widera
2003–2017		J. Rotnicka
2017–2019	J. Rotnicka	B. Sternal
2019–2021		
2021–	R. Jagodziński	W. Stawikowski

Ryc. 1. Wycieczka terenowa w ramach 71. Zjazdu PTG. Przeprowa promowa na Ostrów Lednicki
Fig. 1. A field trip during the 71st Congress of the Polish Geological Society. Ferry crossing to Ostrów Lednicki

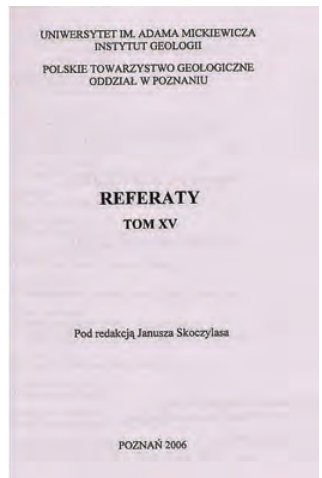
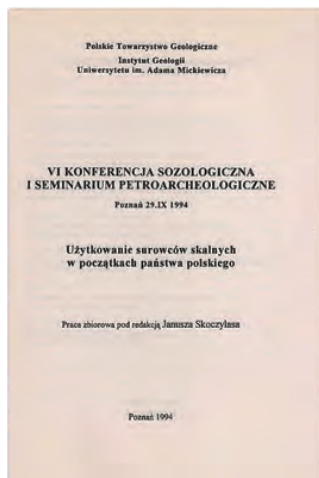
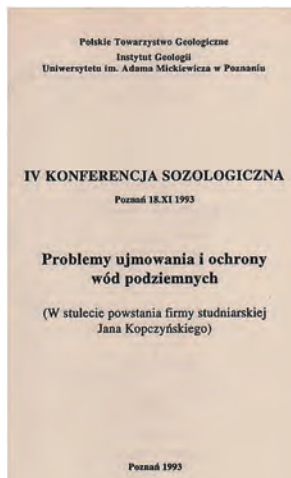

Ryc. 2. Okładka przewodnika z 62. Zjazdu PTG.
Fig. 2. The cover of the guide from the 62nd Congress of the Polish Geological Society

Ryc. 3. Okładka przewodnika z 71. Zjazdu PTG.
Fig. 3. The cover of the guide from the 71st Congress of the Polish Geological Society

Ryc. 4. Strona tytułowa materiałów z II konferencji sozologicznej
Fig. 4. Title page of published materials from the 2nd Sozologicznej Conference

Ryc. 5. Okładka materiałów z konferencji pt. *Geologia w Wielkopolsce*
Fig. 5. The cover of the published materials from the *Geology in Greater Poland* conference

Ryc. 6. Strona tytułowa z IV konferencji sozologicznej
Fig. 6. Title page of published materials from the 4th Sozologicznej Conference

Ryc. 7. Strona tytułowa z VI konferencji sozologicznej
Fig. 7. Title page of published materials from the 6th Sozologicznej Conference

Ryc. 8. Okładka tomu XII pt. *Streszczeń Referatów*
Fig. 8. The cover of volume 12 of the *Abstracts of Papers*

Ryc. 9. Strona tytułowa tomu XV pt. *Referaty*
Fig. 9. The cover of volume 15 of the *Papers*

wodnictwem prof. J. Rotnickiej-Dłużewskiej, pozyskał PGNiG oraz KGHM jako partnerów strategicznych, a także kilku innych sponsorów. Kongres ten został objęty Patronatem Honorowym Rektora UAM, Marszałka Województwa Wielkopolskiego i Prezydenta Miasta Poznania. Niestety, ze względu na pandemię Covid-19, kongres nie mógł się odbyć. Decyzją Zarządu Głównego PTGeol oraz Komitetu Organizacyjnego Kongresu przeniesiono to wydarzenie na 2024 r. Zgoda na zmianę terminu Kongresu została jednogłośnie przegłosowana na posiedzeniu Zarządu Głównego PTGeol, które odbyło się 12.03.2021 r.

W 1984 r. zorganizowana została międzynarodowa konferencja pt. *Perspektywy surowcowe wielkopolskiej części basenu środkowoeuropejskiego* (Skoczylas, 1984). Z kolei w 1992 r. zorganizowano konferencję z dwiema sesjami pt. *Sozologiczne tradycje badań oraz obecne zadania geologów w ochronie przyrody nieożywionej oraz Metodyka badań interdyscyplinarnych nad ochrona środowiska przyrodniczego i zabytków kultury materialnej* (ryc. 4). Dużo dobrego dały rezultaty konferencji z 1992 r. pt. *Geologia w Wielkopolsce. Od przeszłości ku teraźniejszości*, podsumowujące osiągnięcia geologii poznańskiej i wytyczającej jej nowe perspektywy (ryc. 5). Rok później, w 1993 r., zorganizowano konferencję sozologiczną pt. *Problemy ujmowania i ochrony wód podziemnych. W stulecie powstania firmy studniarskiej Jana Kopczyńskiego* (Skoczylas, 1993a, b), a w 1994 r. VI konferencję sozologiczną pt. *Użytkowanie surowców skalnych w początkach państwa polskiego* (ryc. 6, 7). Należy również przypomnieć, że w 2001 r. zorganizowano z udziałem sekcji tektonicznej PTGeol konferencję o młodych strukturach czwartorzędowych w rejonie Konina.

Członkowie Poznańskiego Oddziału zorganizowali co najmniej 10 lokalnych wyjazdów terenowych dla członków towarzystwa, m.in. do Ostrowa Lednickiego, Gniezna i Skórzewa.

Ważnym i wyróżniającym elementem działalności Poznańskiego Oddziału było wydawanie drukiem w latach 1991–2006 własnego rocznika, który do 2004 r. (tomy: 1–13) działał jako *Streszczenia Referatów*, a następnie jako *Referaty* (tomy 14 i 15) (ryc. 8, 9). W pismach tych odnotowano ważniejsze wystąpienia wygłaszane na posiedzeniach (Skoczylas, 2012a, b). Ten nowatorski i unikalny charakter dokumentacji i prezentacji oraz popularyzacji działalności odczytowej w ramach Oddziału Poznańskiego PTGeol doczekał się wielu pochwał na łamach *Przeglądu Geologicznego* (Kostecki, 1992; Kryza, 2006). Kostecki (1992) postulował nawet wydanie drukiem wcześniejszych referatów wygłoszonych na posiedzeniach Poznańskiego Oddziału. W czasie swej niemal 50-letniej działalności Oddział wydał łącznie 21 zwartych pozycji literaturowych.

Rokrocznie sprawozdanie z działalności Koła, a później sprawozdania Oddziału, były publikowane w corocznych sprawozdaniach Zarządu Głównego PTGeol i zamieszczane w kolejnych tomach *Rocznika Polskiego Towarzystwa Geologicznego*. Ponadto wiele informacji o działalności poznańskiej placówki publikowano na łamach *Przeglądu Geologicznego* (Skoczylas, 1985, 1987, 1993, 2002).

Trudno jednoznacznie określić rodzaj, intensywność oraz zasięg oddziaływania działalności członków Poznańskiego Oddziału na kierunki i tempo postępów w rozpoznaniu budowy geologicznej Wielkopolski i samego Poznania. Społeczna i bezinteresowna działalność członków PTGeol przyczyniła się do integracji osób pracujących w zawodzie geologa. Zarząd Główny PTGeol docenił te działania, wyróżniając prof. J. Fedorowskiego i śp. prof. S. Lorenca członkostwem honorowym PTG.

Dzięki wielu inicjatywom osób współpracujących z Oddziałem, którego siedziba zawsze funkcjonowała przy placówkach nauk geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, powstało lapidarium przy Collegium Geologicum UAM, bogate w zestaw naturalnych skał i produktów kamieniarskiej oraz architektonicznej działalności człowieka.

Tworzenie geologicznych więzi interpersonalnych, budowanie coraz prężniej działającego środowiska geologów, popularyzacja nauk geologicznych, to tylko kilka przykładów rezultatów społecznego wolontariatu na rzecz naszej geologii.

Efekty niemal 50-letniej działalności Oddziału Poznańskiego PTGeol, tak jak efekty 100-letniej działalności członków PTGeol w całym kraju, są zauważalne i godne kontynuowania.

LITERATURA

- FEDOROWSKI J., SKOCZYLAS J. 1992 – 62 Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 40 (4): 276–278.
- KOSTECKI J. 1992 – Z wydawniczej działalności Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 40 (3): 206.
- KRYZA R. 2006 – J. Skoczylas (red.) – Recenzja Streszczenia referatów Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego, Tom XIV. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań 2004, 200 str, 117 ilustr. *Prz. Geol.*, 54 (1): 23.
- PAULO A. 2001 – 71. Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. „Geologia i ochrona środowiska Wielkopolski”. Poznań 06–09.2000. *Prz. Geol.*, 49 (1): 11–12.
- SIKORA R., WAŚKOWSKA A., KOWALCZEWSKA O., KRZYWIEC P., PLOCH I. 2022 – Sto lat Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 247–266.
- SKOCZYLAS J. 1973 – Nowe Koło PTG w Poznaniu. *Prz. Geol.*, 21 (3): 172.
- SKOCZYLAS J. 1974 – Oddział PTG w Poznaniu. *Prz. Geol.*, 22 (8): 412.
- SKOCZYLAS J. 1984 – Konferencja pt. „Perspektywy surowcowe wielkopolskiej części basenu środkowoeuropejskiego”. *Prz. Geol.*, 32 (11): 3–4 – okładka.
- SKOCZYLAS J. 1985 – Z działalności Oddziału Poznańskiego PTG w 1985 r. *Prz. Geol.*, 33 (5): 292.
- SKOCZYLAS J. 1987 – Odczyty PTG w Poznaniu. *Prz. Geol.*, 35 (4): 228.
- SKOCZYLAS J. 1993a – Sesja historyczno-hydrogeologiczno-wiertnicza. 18–19 listopada 1992. *Prz. Geol.*, 42 (8) : 593.
- SKOCZYLAS J. 1993b – O działalności Oddziału Poznańskiego PTG. *Prz. Geol.*, 42 (8): 608.
- SKOCZYLAS J. 2002 – 30-lecie zorganizowanej działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Poznaniu. *Prz. Geol.*, 50 (10/1): 835–834.
- SKOCZYLAS J. 2011 – Dzieje badań geologicznych w Wielkopolsce do roku 1939. Wydaw. Nauk. UAM, Poznań.
- SKOCZYLAS J. 2012a – Historia i dorobek Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego. [W:] Marciniak M. (red.), *Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na Uniwersytecie w Poznaniu*, t.1. Wydaw. PTPN, Poznań: 449–451.
- SKOCZYLAS J. 2012b – Referaty PTG. [W:] Marciniak M. (red.) *Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na Uniwersytecie w Poznaniu*, t.1. Wydaw. PTPN. Poznań: 433.